

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että nykyiset asetustasoiset säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävistä maksuista sisällytetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin. Laissa määriteltäisiin pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi katsottava henkilö, pitkäaikaisen maksun määräytymisperuste, maksun perusteena olevat tulot sekä niistä tehtävät vähennykset. Säännösten asiasisältö säilyisi pääosin ennallaan.

Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittäisiin maksukyvyn mukaan määräytyvä maksu, jonka perusteena olisivat pääsääntöisesti hoidossa olevan henkilön käytettävissä olevat tulot. Muutosta nykytilaan merkitsee säännös, jonka mukaan eräissä tilanteissa maksun perusteena olisivat pääsäännöstä poiketen pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön ja hänen puolisonsa yhteenlasketut tulot. Maksu määrättäisiin yhteenlaskettujen tulojen perusteella, jos laitoshoidossa oleva oli välittömästi ennen

hoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa ja jos hänen tulonsa ovat suuremmat kuin puolison tulot. Maksua ei kuitenkaan määrättäisi yhteenlaskettujen tulojen perusteella, jos myös puoliso on pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Maksu voisi olla enintään 40 prosenttia yhteenlasketuista kuukausituloista. Laitoshoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulisi jättää kuitenkin vähintään 80 euroa kuukaudessa. Puolisolle maksettavaa elatusapua ei enää otettaisi huomioon hoidettavan tulojen vähennyksenä silloin, kun laitoshoidosta perittävä maksu määrätään puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Siirtymäsäännöksellä säädettäisiin kolmen kuukauden määräaika, jonka kuluessa voimassa olevan lain mukaan määrätyt maksut tulee saattaa ehdotetun lain mukaisiksi.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1. Maksun määräytyminen maksukyvyn mukaan	3
1.2. Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet.....	3
1.3. Kotiin jääneen puolison asema pitkäaikaishoidon maksujärjestelmässä .	5
Maksujen harkinnanvaraiseen kohtuullistamiseen liittyvät ongelmat.....	5
Perheiden yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät ongelmat.....	5
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	6
2.1. Tavoitteet	6
2.2. Keskeiset ehdotukset.....	7
3. Esityksen vaikutukset	8
3.1. Vaikutukset laitoshoidossa olevan asiakasmaksuun ja kuntien maksukertymään.....	8
3.2. Vaikutus hallinnollisen työn määrään.....	9
4. Asian valmistelu.....	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1. Lakiehdotuksen perustelut	9
2. Voimaantulo.....	11
LAKIEHDOTUS	12
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta	12
LIITE.....	15
RINNAKKAISTEKSTI.....	15
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta	15

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Maksun määräytyminen maksukyvyyn mukaan

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992), jäljempänä asiakasmaksulaki, 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveystalouksista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyyn mukaan. Se saa kuitenkin olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen (lain 2 §).

Maksukyvyyn mukaan määräytyväksi on säädetty maksu lasten päivähoitosta (lain 7 a §), jatkuvasta ja säännöllisestä kotisairaanhoidosta ja kotipalvelusta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992), jäljempänä asiakasmaksuasetus, 3 §:n nojalla sekä pitkäaikaisesta laitoshoidosta (asetuksen 15 §). Myös lastensuojelulain (683/1983) mukaisesta perhehoidosta, laitoshuollosta ja asumispalveluista voidaan eräin edellytyksin periä maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu asiakasmaksulain 7 §:n nojalla.

Maksukykyä arvioitaessa ja maksun suuruutta määrättäessä voidaan, sen estämättä mitä muussa laissa säädetään, ottaa huomioon henkilön eläminen yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa, alaikäisten lasten eläminen samassa taloudessa, henkilön tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut maksukykyyn vaikuttavat seikat sekä lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) tarkoitettu elatusvelvollisuus siten kuin niistä asetuksella tarkemmin säädetään (asiakasmaksulain 10 §:n 1 momentti). Maksukyvyyn mukaan määräytyvän maksun suuruutta määrättäessä otetaan huomioon palvelua käyttäneiden henkilöiden tulot siten kuin asetuksella säädetään (asiakasmaksulain 10 §:n 2 momentti).

Maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu määrätään toistaiseksi, mutta se on tarkistettava, jos palvelun käyttäjän tai perheen maksukyky on olennaisesti muuttunut tai jos maksu osoittautuu virheelliseksi (asiakasmaksuasetuksen 31 §:n 1 momentti). Maksu voidaan jättää perimättä tai sitä voidaan alentaa, jos henkilön elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä (asiakasmaksulain 11 §:n 1 momentti).

1.2. Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet

Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteista säädetään asiakasmaksuasetuksen 15 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi katsotaan laitoshuollon alkamisesta lukien sellainen henkilö, jonka laitoshuollon voidaan arvioida kestävän pitempään kuin kolme kuukautta. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi katsotaan myös henkilö, jonka hoidon laitokseen otettaessa on arvioitu kestävän enintään kolme kuukautta, jos hoito on jatkunut kolme kuukautta ja jos hänen toimintakykynsä on katsottava heikentyneen siten, että häntä on tämän vuoksi hoidettava edelleen laitoksessa (asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 4 momentti).

Asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 1 momentin mukaan pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta perittävä maksu voi olla enintään 80 prosenttia hoidossa olevan kuukausituloista. Maksu voidaan kuitenkin määrätä enintään sen suuruiseksi, että hoitoa saavan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 80 euroa. Säännöksessä korostetaan, että perittävä maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia, mikä ilmenee myös asiakasmaksulain 2 §:stä. Maksua ei saa

periä alle 18-vuotiaalta terveystieteiden tai sairaalassa taikka sen toimintayksikössä siltä osin kuin hoitopäiviä on kertynyt yli seitsemän (asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 2 momentti).

Asiakasmaksuasetuksen 28 §:stä ilmenee, että pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä henkilön maksukyky määritellään hänen henkilökohtaisten nettotulojensa perusteella. Sen sijaan lasten päivähoidosta sekä jatkuvasti ja säännöllisesti kotiin annettavista palveluista perittävä maksu määräytyy perheen yhteenlaskettujen bruttotulojen mukaan. Asiakasmaksuasetuksen 28 §:n 1 momentin mukaan kuukausitulona otetaan huomioon hoitoa saaneen tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen sekä verosta vapaat tulot. Palkkatulojen lisäksi otetaan huomioon eläkkeet ja niihin rinnastettavat jatkuvat etuudet, elinkorot ja kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki) sekä muut jatkuvat henkilökohtaiset tulot samoin kuin pääomasta ja muusta omaisuudesta saatavat nettotulot kuten korko-, osinko- ja vuokratulot. Pykälän 2 momentin mukaan tuloina otetaan huomioon myös viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut maatalouden ja elinkeinotoiminnan pääoma- ja ansiotulo-osuudet sekä palvelun käyttäjän osuus yhtymän tulosta. Sanottuja tuloja voidaan tarkistaa viimeksi toimitetun verotuksen osoittamasta tulosta niillä prosenttimäärillä, jotka verohallitus määrää vuosittain antamassaan päätöksessä ennakon kannon perusteeksi pantavasta tulosta. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, otetaan kuukausitulona huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo (asiakasmaksuasetuksen 28 §:n 3 momentti). Metsätulon huomioon ottamisesta säädetään asiakasmaksuasetuksen 28 a §:ssä. Pääsäännöstä poiketen metsätulona otetaan huomioon varallisuusverotusta varten määrätty metsän puhtas tuotto, josta vähennetään metsätalouden korot ja 10 prosenttia puhtaan tuoton arvosta. Metsätuloa on alennettava palvelun käyttäjän vaatimuksesta, mikäli tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on

metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 prosenttia alempi kuin metsätulo. Alennus on metsätulon ja nettoraha-arvon erotuksen suuruinen. Asiakasmaksuasetuksen 28 a §:ää sovelletaan myös määrättäessä maksua jatkuvasti ja säännöllisesti kotiin annettavista palveluista. Lasten päivähoidosta perittävää maksua koskeva samansisältöinen säännös on asiakasmaksulain 10 a §:n 2 momentissa. Asiakasmaksuasetuksen 29 §:n 1 momentti sisältää tyhjentyväksi tarkoitetun luettelon tuloista, joita ei oteta huomioon maksukykyä määriteltäessä. Ne ovat: lapsilisä, lapsen hoitotuki, asumistuki, vammaistuki, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavat sairaanhoito- ja tutkimuskulut, sotilasavustus, rintamalisä, opintoraha, aikuisopintoraha, opintotuen asumislisä, opintojen johdosta suoritettavat apurahat ja muut vastaavat avustukset, perhehoidon kustannusten korvaukset sekä lasten kotihoidon tuki. Samaa säännöstä sovelletaan myös määrättäessä maksua jatkuvasti ja säännöllisesti kotona annettavista palveluista. Lasten päivähoidosta perittävää maksua koskeva samansisältöinen säännös on asiakasmaksulain 10 a §:n 3 momentissa. Asiakasmaksuasetuksen 29 §:n 2 momentti puolestaan koskee ainoastaan pitkäaikaisen laitoshoidon maksua. Sitä määrättäessä tuloina ei oteta huomioon hoitoa saaneelle alaikäisestä lapsesta suoritettavaa elatusapua tai elatustukea eikä eläkkeisiin ja niihin verrattaviin tuloihin sisältyviä huollettavista aiheutuvia korotuksia. Asiakasmaksuasetuksen 30 §:stä ilmenee, mitä tuloista on vähennettävä ennen maksun määräämistä. Tulojen vähennyksenä otetaan huomioon suoritettavat elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki). Samaa säännöstä sovelletaan myös määrättäessä maksua jatkuvasti ja säännöllisesti kotona annettavista palveluista. Lasten päivähoidosta perittävää maksua koskeva samansisältöinen säännös on asiakasmaksulain 10 a §:n 4 momentissa.

1.3. Kotiin jääneen puolison asema pitkäaikaishoidon maksujärjestelmässä

Maksujen harkinnanvaraiseen kohtuullistamiseen liittyvät ongelmat

Kun toinen puolisoista joutuu pitkäaikaiseen laitoshoidon, kotiin jäävän puolison käytettävissä olevat varat pienenevät usein merkittävästi etenkin, jos laitoshoidon joutuva puoliso on suurempituloinen. Kansaneläkkeen tason nousu auttaa tosin kansaneläkettä saavia henkilöitä jonkin verran, sillä kotiin jäävän kansaneläke muuttuu yksinäisen kansaneläkkeeksi, jonka täysi määrä on tasoltaan noin 55—59 euroa korkeampi kuin puolison kansaneläke. Osaa kotiin jäävistä auttaa myös asumistuki, johon laitoshoidossa olevan tulot eivät vaikuta.

Asiakasmaksusäännökset ovat jo alkuperäisessä asussaan periaatteessa mahdollistaneet kotiin jääneen puolison ja lasten taloudellisen aseman turvaamisen. Hoidettavan perhetilanne on voitu ottaa huomioon maksun suuruutta määrättäessä (asiakasmaksulain 10 §). Asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 1 momentin mukaista enimmäismaksua on myös voitu alentaa siten, että laitoshoidossa oleva voi osallistua kotiin jääneen puolison ja lasten elatukseen (asiakasmaksulain 11 §).

Kotiin jääneen puolison ja lasten aseman parantamiseksi asiakasmaksuasetuksen 15 §:ään lisättiin uusi 5 momentti lokakuun alusta 1999. Sen mukaan ennen pitkäaikaisen laitoshoidon maksun määräämistä tulee selvittää, onko palvelun käyttäjä ennen laitoshoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa tai onko hänellä alaikäisiä lapsia, joiden elatus on ollut kokonaan tai osittain riippuvainen palvelun käyttäjän tuloista. Selvityksen perusteella maksu tulee tarvittaessa määrätä asiakasmaksulain 11 §:n säännös huomioon ottaen asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 1 momentissa säädettyä alemmaksi siten, että yhteistaloudessa eläneen henkilön ja alaikäisten lasten elatus tulee turvatuksi. Selvityksessä tulee myös ottaa huomioon,

mitä lapsen elatuksesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa säädetään vanhempien vastuusta 18 vuotta täyttäneen lapsen koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Asetuksen muutoksen jälkeenkin edellä kuvattu järjestelmä, joka perustuu pitkälti maksujen harkinnanvaraiseen kohtuullistamiseen, ei ole aina johtanut tyydyttävään tulokseen kotiin jääneen puolison ja perheen toimeentulon kannalta. Kotiin jääneen puolison taloudellinen asema on saattanut olla toisen puolison laitoshoidon aikana jopa heikompi kuin se olisi puolison kuoleman jälkeen.

Perheiden yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät ongelmat

Nykyjärjestelmä aiheuttaa ongelmia myös perheiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta. Perheet, joilla on sama tulotaso, saattavat joutua maksujen suhteen hyvin eriarvoiseen asemaan useistakin syistä. Ensinnäkin, kun maksu määrätään kaavamaisesti asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 1 momentissa säädetyn enimmäismäärän suuruiseksi ilman kohtuullisuusharkintaa, maksun taso määräytyy sen mukaan, miten perheen yhteenlasketut tulot jakautuvat puolisoitten kesken. Maksu on sitä korkeampi, mitä suurempi on hoidettavan osuus yhteenlasketuista tuloista.

Toinen syy perheiden eriarvoiseen kohteluun on se, että valmiudet maksujen kohtuullistamiseen harkinnan perusteella vaihtelevat kunnittain. Yksittäistapauksissa maksujen kohtuullistaminen saattaa edellyttää huomattavaa aktiivisuutta puolisoilta tai heidän asioitaan hoitavilta henkilöiltä. Ne, joilla ei ole siihen edellytyksiä, voivat joutua muita epäedullisempaan asemaan.

Kolmas syy, joka aiheuttaa yhdenvertaisuusongelmia maksujen määräytymisessä, liittyy aviopuolisoiden välisiin elatusapuihin. Avioliitolaissa (234/1929) säädetty puolison velvollisuus maksaa elatusapua toiselle puolisolle voi perustua joko kunnan sosiaaliviranomaisen vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen. Avioliittolain säännöksiä sovelletaan myös rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa

(950/2001) tarkoitettuihin rekisteröityihin parisuhteisiin. Puolisolle maksettava elatusapu alentaa pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävää maksua, sillä se on otettava huomioon maksun perusteena olevan tulon vähennyksenä (asiakasmaksuasetuksen 30 §). Tässä suhteessa kunnalla ei ole harkintavaltaa.

Aviopusolisot näyttävätkin viime vuosina enenevässä määrin pyrkineen vahvistuttamaan keskinäisiä elatussopimuksiaan siltä varalta, että suurempituloinen puoliso saattaa joutua pitkäaikaiseen laitoshoidon. Maksujen kohtuullistaminen elatussopimusten avulla on mahdollista sellaisille puolisoille, jotka tuntevat oikeutensa ja kykenevät hoitamaan asioitaan tai saavat siihen apua läheisiltään. Ne aviopusolisot, joilla ei ole edellytyksiä elatussopimuksen vahvistuttamiseen, joutuvat käyttämään huomattavasti suuremman osan yhteenlasketuista tuloistaan asiakasmaksuihin. Sama koskee yhteistaloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä henkilöitä, sillä heidän välilleen ei ole mahdollista vahvistaa elatussopimusta.

Eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä liittyy myös elatussopimusten vahvistamiskäytäntöihin. Joissakin kunnissa sosiaaliviranomaiset ovat kokonaan kieltäytyneet vahvistamasta yhdessä asuvien puolisoitten välisiä elatussopimuksia sillä perusteella, että ne on tehty ennenaikaisesti. Tosin korkein hallinto-oikeus on tuoreessa ratkaisussaan (KHO 10.01.2002 taltio 37) todennut, että puolisoitten välistä elatussopimusta ei voitu tällä perusteella jättää vahvistamatta. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu saattaaakin johtaa siihen, että jatkossa maksujen alentamistarkoituksessa tehtyjä elatussopimuksia tuodaan yhä enenevässä määrin sosiaaliviranomaisten vahvistettavaksi. Tällöin puolisoitten edun mukaista on pyrkiä saamaan elatusavun määrä mahdollisimman suureksi. Sosiaaliviranomainen voi joko vahvistaa sopimuksen sellaisenaan tai jättää sen vahvistamatta lähinnä sillä perusteella, että elatusavun määrä on kohtuuttoman korkea puolisoitten olosuhteisiin nähden. Avioliittolaki tarjoaa niukat oikeusohjeet sen

arvioimiseksi, minkä suuruista elatusapua on pidettävä kohtuullisena. Kunnan sosiaaliviranomaiselle jää siten edelleen laaja harkintavalta sen suhteen, voidaanko sopimus vahvistaa vai ei. Tässä suhteessa eri kuntien käytännöt saattavat vaihdella suuresti. Asiakkaiden tasapuolisen kohtelun kannalta voi olla ongelmallista myös se, että useissa tapauksissa sopimuksen vahvistamisesta päättää sama viranomainen, jonka tehtävänä on päättää myös pitkäaikaisen laitoshoidon maksusta.

Vaikka kunnan sosiaaliviranomainen kieltäytyy vahvistamasta elatussopimusta, puolisoitten sopima elatusavun määrä voidaan vahvistuttaa käräjäoikeudessa. Prosessuaalisessa mielessä kyse on kanteella ajettavasta riita-asiasta, jossa sovinto on sallittu. Tämä merkitsee, että tuomioistuimien vahvistaa elatusavun sen suuruusena kuin haastehakemuksessa on vaadittu, jos vastapuoli hyväksyy vaatimuksen. Tällä tavoin vahvistetun elatusavun määrä voi olla hyvinkin korkea. Sellaiset puolisoit, jotka osaavat ajaa etuaan tehokkaimmin, voivat siten saada merkittävän taloudellisen hyödyn, kun elatusapu joudutaan ottamaan sellaisenaan huomioon pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet

Esityksen pääasiallinen tarkoitus on edistää pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun määräytymistä siten, että maksun taso on kohtuullinen laitoshoidossa olevan henkilön perheen toimeentulon kannalta ja että samaa tulotasoa edustavien perheiden asema muodostuu yhdenvertaiseksi. Tavoitteena on luoda yksinkertainen ja helposti sovellettava sääntö, jonka avulla edellä mainittu tarkoitus toteutuu mahdollisimman hyvin. Silloin tarvetta maksujen kohtuullistamiseen tapauskohtaisen harkinnan perusteella esiintyisi nykyistä harvemmin.

Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun merkitys hoidettavan ja hänen perheensä talouteen on usein tuntuva. Sen vuoksi ehdotetaan, että säännökset maksun

määräämisen perusteista siirretään asetuksesta lakiin. Esityksen tavoitteena on muodostaa pitkäaikaisen laitoshoidon maksuja koskevista säännöksistä johdonmukainen kokonaisuus, joka sulautuu voimassa olevan asiakasmaksulain rakenteeseen mahdollisimman saumattomasti. Nykyiseen järjestelmään ehdotetaan asiallisia muutoksia vain sikäli kuin se on tarpeen esityksen pääasiallisen tarkoituksen toteuttamiseksi.

Esityksessä ehdotetut muutokset merkitsevät pientä uudistusta nykyiseen järjestelmään. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujärjestelmään liittyy muitakin ongelmia, minkä vuoksi asiakasmaksusäännösten muutostarpeita on pitemmällä aikavälillä tarpeen arvioida kokonaisuutena.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittäisiin nykyiseen tapaan maksukyvyn mukainen maksu, joka määrätään pääsääntöisesti hoidettavan kuukausitulojen perusteella. Maksun perusteena ovat tulot ja niistä tehtävät vähennykset määräytyvät samansisältöisten säännösten mukaan kuin nykyisinkin. Pääsäännön mukainen maksu on enintään 80 prosenttia hoidettavan tuloista, kuitenkin niin, että hänen henkilökohtaiseen käyttöönsä jää vähintään 80 euroa kuukaudessa.

Muutosta nykytilaan merkitsee ehdotettu säännös, jonka mukaan eräissä tilanteissa maksun perusteena ovat pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön ja hänen puolisonsa yhteenlasketut tulot. Maksu määrättäisiin yhteenlaskettujen tulojen perusteella, jos laitoshoidossa oleva on välittömästi ennen hoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa ja jos hänen tulonsa ovat suuremmat kuin puolison tulot. Sen sijaan, jos molemmat puoliset ovat on pitkäaikaisessa laitoshoidossa, maksu määrätään erikseen kummankin puolison henkilökohtaisten tulojen perusteella, kuten nykyisinkin.

Ehdotuksen mukaan maksu voi olla enintään 40 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista

kuukausituloista. Hoidettavan henkilön ja hänen puolisonsa käyttöön jää siten yhteensä 60 prosenttia heidän yhteenlasketuista tuloistaan. Perheen sisäinen asia on, millä tavalla hoidettavan ja hänen puolisonsa käyttöön jäävä osuus heidän yhteenlasketuista tuloistaan jakautuu heidän välillään. Ehdotettu muutos mahdollistaa kuitenkin sen, että laitoshoidossa olevalla suurempituloisella puolisollla on edellytykset luovuttaa kotiin jääneen puolisonsa käyttöön suurempi osa tuloistaan kuin siinä tapauksessa, että maksu määräytyisi nykyiseen tapaan.

Joissakin tapauksissa kotiin jääneen puolison käyttöön tuleva osuus saattaa myös pienentyä nykyisestä. Näin tapahtuu, jos puoliset ovat vahvistuttaneet elatussopimuksen, jolla hoidettava on sitoutunut maksamaan kotona olevalle puolisolle tuloihinsa nähden huomattavan korkeaa elatusapua. Kotiin jääneen puolison osuuden pienentyminen johtuu siitä, ettei tällaista elatusapua enää oteta huomioon hoidettavan tulojen vähennyksenä maksua määrättäessä.

Maksun kohtuullisuus varmistunee useimmiten sillä, että sen määrä voi olla enintään 40 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista tuloista. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin varmuuden vuoksi turvattavaksi 80 euron suuruisen suojaosuus hoidettavan henkilökohtaiseen käyttöön. Suojaosuus saattaa olla tarpeen joissakin tapauksissa siltä varalta, että maksua määrättäessä huomioon otettavat tulot ovat hyvin alhaiset. Vaikka suojaosuus ehdotuksen mukaan kuuluu hoidettavalle itselleen, perheen sisäinen asia on, kenen hyväksi ja missä suhteessa se lopulta käytetään.

Ehdotuksen mukaan maksu määräytyisi puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan vain silloin, kun hoidettavan tulot ovat puolison tuloja suuremmat. Valmistelun yhteydessä on ollut esillä myös sellainen vaihtoehto, että yhteenlasketut tulot olisivat maksun perusteena silloinkin, kun kotiin jääneen puolison tulot ovat hoidettavan tuloja suuremmat. Silloin kotiin jäänyt suurempituloinen puoliso joutuisi käyttämään osan henkilökohtaisista tuloistaan puolisonsa laitoshoidomaksuun. Tämän vaihtoehdon myötä toteutuisi

avioliittolaissa säädetty aviopuolison velvollisuus osallistua puolisonsa elatukseen tasapuolisesti ja huolimatta siitä, kumpi puolisoista siirtyy pitkäaikaiseen laitoshoidon.

Vaihtoehdon ongelmallisuus tulee esiin, kun tarkastellaan sen soveltuvuutta puolisoihin, jotka ovat ennen laitoshoidon alkamista eläneet yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta. Kun toinen heistä siirtyy pitkäaikaiseen laitoshoidon, yhteistaloudessa elämisen voidaan katsoa päättyneen. Olisi sangen vaikea perustella, että tällaisessa tapauksessa henkilöllä olisi pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten nojalla velvollisuus osallistua entisen asuinkumppaninsa elatukseen luovuttamalla osa tuloistaan tämän laitoshoidomaksujen suorituksiksi.

Vaihtoehto soveltuisi siten vain aviopuolisoihin, koska heillä on avioliiton aikana yksityisoikeudellinen elatusvelvollisuus toisiinsa nähden asuivatpa he yhdessä tai eivät. Ei kuitenkaan olisi oikeuspoliittisesti hyväksyttävää säätää, että maksu määräytyy puolisoitten yhteenlaskettujen tulojen mukaan vain jos puolisoit ovat avioliitossa keskenään. Silloin avioparit joutuisivat taloudellisesti epäedullisempaan asemaan kuin puolisoit, jotka ovat eläneet yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Vaikutukset laitoshoidossa olevan asiakasmaksuun ja kuntien maksukertymään

Lain muutoksen johdosta asiakasmaksut ja kuntien maksukertymä voivat pienentyä vain silloin, kun laitoshoidossa olevan puolison tulot ylittävät kotona asuvan puolison tulot. Toisaalta puolisoitten välisiin elatussopimuksiin perustuvia maksuja ei enää otettaisi huomioon maksua määrättäessä, mikä osaltaan hillitsee asiakasmaksujen ja kuntien maksukertymän supistumista. Yksittäistapauksissa asiakasmaksu saattaa jopa nousta, jos elatusavun määrä on vahvistettu huomattavan korkeaksi maksajan tuloihin nähden. On myös otettava

huomioon, että osa kunnista pyrkii jo nykyisinkin vaihtelevassa määrin turvaamaan kotiin jääneen perheen toimeentuloa pitkäaikaishoidon maksua määrätessään. Siellä, missä näin menetellään, ehdotetun lakimuutoksen vaikutus jää todennäköisesti vähäiseksi.

Jos puolisolle maksettavan elatusavun sekä kuntien nykyisen maksujen kohtuullistamiskäytännön vaikutusta ei oteta huomioon, voidaan todeta, että mitä useammalla laitoshoidossa olevalla on suuremmat tulot kuin kotiin jäävällä puolisollla sitä enemmän maksutulot supistuvat. Maksutulojen supistuminen muodostuu sitä suuremmaksi mitä suuremmat ovat laitoshoidossa olevan tulot ja mitä pienemmät ovat kotiin jäävän puolison tulot.

Käytettävissä olevien tietojen puutteellisuuden vuoksi esityksen taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida luotettavasti. Arvio on tehty eri tilastolähteistä saatavia tietoja yhdistellen, jolloin osa eri tekijöiden välisiä riippuvuuksista on saattanut jäädä huomiotta. Vuoden 1998 lopussa pitkäaikaisessa laitoshoidossa ja ympärivuorokautisten asumispalvelujen piirissä oli Stakesin rekisteritietojen mukaan yhteensä 43 104 henkilöä, joista asumispalvelun asiakkaita on arvioitu olevan noin 7 000. Asiakkaiden yhteismäärästä naisia oli 31 268 ja miehiä 11 836. Runsaat 90 prosenttia laitoshoidossa olevista oli yli 75-vuotiaita. Tehdyn erillistutkimuksen mukaan 65 vuotta täyttäneistä laitoshoidossa olevista miehistä 34 prosenttia ja naisista 9 prosenttia oli aviolittolissa.

Vuoden 1998 tulonjakotilaston perusteella on arvioitu, kuinka monen pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan tulot ovat suuremmat kuin puolison tulot. Arvion mukaan tällaisia henkilöitä on noin 2 900. Valtaosa heistä on miehiä, koska erityisesti ikääntyneiden naisten tulot ovat yleensä pienemmät kuin heidän puolisoitensa. Tosiasiassa ehdotettu muutos vaikuttaisi arviolta enintään 2 700 laitoshoidossa olevan maksuun, sillä osalla pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevista on puoliso, joka myös on laitoshoidossa. Heidän maksujaan lain muutos ei koske.

Tulotaso vaihtelee hoidossa olevan iän ja sukupuolen mukaan. Vastaavasti myös lakimuutoksen vaikutus maksujen tasoon vaihtelee. Yli 65-vuotiailta miehiltä perittävät maksut alenisivat keskimäärin noin 130 eurolla kuukaudessa. Jos hoidettava on yli 65-vuotias nainen, jonka tulot ovat puolison tuloja suuremmat, hänen maksunsa alenisi keskimäärin runsaalla 60 eurolla kuukaudessa. Nuoremmissa ikäluokissa sukupuolten väliset tuloerot ovat todennäköisesti pienemmät kuin eläkeikäisten keskuudessa ja kotiin jäävän puolison tulot saattavat olla laitoshoidossa olevan tuloja suuremmat useammin kuin vanhempien ikäluokkien kohdalla. Näin ollen lakimuutoksen vaikutukset kohdistuisivat todennäköisesti pääasiassa eläkeikäisiin pariskuntiin. Muutos parantaisi lähinnä laitoshoidossa olevien iäkkäiden miesten mahdollisuuksia osallistua kotiin jääneen puolison elatukseen.

Kaavamaisten arviointiperusteiden mukaan laskettuna kuntien maksutulot voivat supistua ehdotuksen johdosta enimmillään 4,2 miljoonalla eurolla vuodessa. Todellisuudessa maksutulojen väheneminen jäänee huomattavasti pienemmäksi ensinnäkin siksi, että kaavamaista laskentatapaa soveltaen saatu arvio laitoshoidossa olevien tulotasosta on todennäköisesti ylimitoitettu. Jos laitoshoidossa olevien ja näiden puolisoitten tulot olisivat esimerkiksi 30 prosenttia pienemmät kuin arvioissa käytetyt tulot, maksutulo supistuisi noin 3,2 miljoonalla eurolla vuodessa.

Maksutulojen aleneminen jää todennäköisesti suunnilleen 2 miljoonaan euroon vuodessa, koska edellä esitetyissä arvioissa ei ole otettu huomioon puolisolille maksettavien

elatusapujen vaikutusta maksuihin eikä sitä, että jo nykyisinkin osa kunnista kohtuullistaa maksuja perheen elatuksen turvaamiseksi.

3.2. Vaikutus hallinnollisen työn määrään

Ehdotus merkitsee, että tietyissä tilanteissa on selvitettävä paitsi pitkäaikaiseen laitoshoidon joutuvan henkilön myös hänen puolisonsa tulot. Tämä on tarpeen, jotta saadaan selville, ovatko hoidettavan tulot puolison tuloja suuremmat, ja jotta maksu voidaan tarvittaessa määrätä puolisoitten yhteenlaskettujen tulojen perusteella. Puolison tulojen selvittämismääräisyys lisää jossain määrin hallinnollista työtä kunnissa. Tosin on huomattava, että nykyisessä asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 5 momentissa edellytetään, että pitkäaikaiseen laitoshoidon joutuneen henkilön perhetilanteesta tehdään selvitys. Niissä kunnissa, joissa on menetelty asetuksen mukaisesti, hallinnollinen työ ei suurestikaan lisäänty.

Ehdotetun muutoksen jälkeen aviopuolisoilla ei enää ole tarvetta vahvistuttaa keskinäisiä elatussopimuksia maksujen alentamistarkoituksessa. Tämä vähentää hallinnollisen työn määrää etenkin sosiaaliviranomaisissa ja jonkin verran myös tuomioistuimissa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Esityksestä on pidetty kuntalain (365/1995) 8 §:n mukainen neuvottelu Suomen Kuntaliiton, valtiovarainministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

7 b §. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva henkilö. Pykälässä määritellään, kenet

katsotaan pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi. Pykälän 1 momentti vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan asetuksen 15 §:n 3 ja 4 momenttia.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa todetaan selvyuden vuoksi, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi ei katsota henkilöä, joka saa lääkinnällistä kuntoutusta tai kehitysvammahuoltoon kuuluvaa kuntoutusta laitoksessa. Tällaisessa kuntoutuksessa olevalta peritään asiakasmaksuasetuksen 14 §:n 1 momentin mukainen hoitopäiväkohtainen maksu, jonka suuruus tällä hetkellä on 9 euroa hoitopäivältä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan lastensuojelulain nojalla laitoshoidon sijoitettua lasta tai nuorta ei pidettäisi pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevana, vaikka 1 momentin määritelmä saattaisi joissakin tapauksissa soveltua heihin. Lastensuojelulain mukaisesta laitoshoidosta peritään maksu asiakasmaksulain 7 §:n nojalla.

7 c §. *Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet.* Pykälän 1 momentti sisältää pitkäaikaisen laitoshoidon maksun perustetta koskevan pääsäännön, joka asiallisesti vastaa nykyisen asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 1 momenttia. Maksu on enintään 80 prosenttia hoidettavan henkilökohtaisista tuloista, kuitenkin niin, että hoidettavan omaan käyttöön tulee jäädä vähintään 80 euroa kuukaudessa.

Pykälän 2 momentti koskee tapauksia, joissa pitkäaikaiseen laitoshoidon joutuva on välittömästi ennen hoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton-omaisissa olosuhteissa. Sitä sovelletaan myös parisuhdelain nojalla rekisteröityihin parisuhteisiin.

Pääsäännöstä poiketen maksu määräytyisi puolisojen yhteenlaskettujen tulojen perusteella, jos hoidossa olevalla puolisoilla on suuremmat tulot kuin kotiin jääneellä. Jos molemmat puoliset ovat pitkäaikaisessa laitoshoidossa, kummankin maksettavaksi tuleva maksu määräytyy kuitenkin hänen henkilökohtaisen tulojensa perusteella 1 momentin mukaisesti. Tuloja vertailtaessa otetaan huomioon ehdotetun lain 10 b §:ssä määritellyt tulot ja niistä 10 c §:n mukaan tehdyt vähennykset.

Maksun suuruus olisi enintään 40 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista tuloista, jotka määritellään ehdotetun lain 10 b §:ssä ja 10 c §:ssä säädettyyn tavoin. Hoidettavan

henkilökohtaiseen käyttöön tulisi kuitenkin varata vähintään 80 euroa.

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 31 §:n mukaan maksu määrätään toistaiseksi. Sitä tulee kuitenkin tarkistaa, jos palvelun käyttäjän tai perheen maksukyky on olennaisesti muuttunut tai jos maksu osoittautuu virheelliseksi. Mainittua säännöstä on tarpeen täsmentää siten, että maksun tarkistaminen on mahdollista myös silloin, kun maksun määräytyminen puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan ei enää vastaa tarkoitustaan. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva henkilö ja hänen puolisonsa tuomitaan avieroon. Sen jälkeen maksu määräytyisi hoidettavan henkilökohtaisten tulojen perusteella, ja tulojen vähennyksenä otettaisiin huomioon elatusapu, jota hänet on mahdollisesti veloitettu suorittamaan entiselle puolisolleen.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevaa asiakasmaksuasetuksen 15 §:n 2 momenttia.

10 §. *Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavat tekijät.* Pykälässä säädetään perhesuhteiden sekä palvelua käyttäneiden henkilöiden tulojen huomioon ottamisesta maksukykyä määriteltäessä. Mainittujen seikkojen huomioon ottaminen tapahtuu siten kuin asetuksessa tarkemmin säädetään. Pykälään on tarpeen lisätä viittaus nyt kyseessä olevaan lakiin, joka myös sisältää säännöksiä pykälässä tarkoitettujen seikkojen huomioon ottamisesta. Lasten päivähoitosta perittävän maksun osalta tilanne on tämä jo nykyisinkin, ja ehdotettu laki aiheuttaa muutostarpeen myös pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun osalta.

10 b §. *Pitkäaikaisen laitoshoidon maksun määräämisen perusteena olevat tulot.* Pykälässä säädetäisiin, mitkä ovat 7 c §:n 1 momentissa tarkoitettujen kuukausitulot, joiden perusteella maksu määrätään. Pykälän 1 momentin ensimmäisestä virkkeestä ilmenee, että kuukausituloilla tarkoitetaan lähtökohtaisesti hoidettavan henkilökohtaisia nettotuloja, mistä nykyisin säädetään asiakasmaksuasetuksen 28 §:n 1 momentissa. Samalla tavoin otettaisiin huomioon myös puolison henkilökohtaiset nettotulot, kun maksu määräytyy puolisojen

yhteenlaskettujen tulojen perusteella.

Jos tulot vaihtelevat, kuukausitulona otettaisiin huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo, mistä nykyisin säädetään asiakasmaksuasetuksen 28 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään, minkä tyyppiset tulot otetaan huomioon maksua määrättäessä. Säännös vastaa voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 28 §:n 1 momentin toista virkettä.

Pykälän 3 momentista ilmenee, miten maatalouden ja elinkeinotoiminnan tulot otetaan huomioon. Momentin alkuosa vastaa voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 28 §:n 2 momenttia. Momentin viimeinen virke koskee metsätulon huomioon ottamista. Siinä viitataan asiakasmaksulain 10 a §:n 2 momenttiin, jota sovelletaan määrättäessä maksua lasten päivähoidosta. Sen mukaan metsätulona otetaan huomioon varallisuusverotusta varten määrätty metsän puhdas tuotto, josta vähennetään metsätalouden korot ja 10 prosenttia puhtaan tuoton arvosta. Metsätuloa on alennettava palvelun käyttäjän vaatimuksesta, mikäli tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 prosenttia alempi kuin metsätulo. Alennus on metsätulon ja nettoraha-arvon erotuksen suuruinen. Samansisältöinen säännös pitkäaikaisen laitoshoidon maksua koskevana on voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 28 a §:ssä.

Pykälän 4 momentista ilmenee, mitä tuloja ei oteta huomioon maksua määrättäessä. Momentin 1 kohdassa viitataan asiakasmaksulain 10 a §:n 3 momenttiin, jota sovelletaan määrättäessä maksua lasten päivähoidosta. Sen mukaan tulona ei oteta huomioon lapsilisää, lapsen hoitotukea, asumistukea, vammaistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja,

sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuisopintorahaa, opintotuen asumislisää, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea. Pitkäaikaisen laitoshoidon maksun osalta samansisältöinen säännös on nykyisen asiakasmaksuasetuksen 29 §:n 1 momentissa.

Pykälän 4 momentin 2 ja 3 kohta vastaavat voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 29 §:n 2 momenttia.

10 c §. *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä.* Pykälästä ilmenee, mitkä menot on vähennettävä hoidettavan kuukausituloista tai vastaavasti puolison kuukausituloista, jos maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan. Vähennettävät menot olisivat pääsääntöisesti samat kuin ne, jotka nykyisin mainitaan asiakasmaksuasetuksen 30 §:ssä.

Jos maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan, kotiin jäävälle puolisolle maksettavaa elatusapua ei kuitenkaan enää ottaisi huomioon. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Muut hoidettavan maksettavana mahdollisesti olevat elatusavut sen sijaan otettaisiin huomioon kuten nykyisinkin.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja valmistettu. Siirtymäsäännöksellä säädettäisiin kolmen kuukauden määräaika, jonka kuluessa voimassa olevan lain mukaan määräytyvät maksut tulee saattaa ehdotetun lain mukaisiksi. Tarkoitus on, että maksut peritään ehdotetun lain mukaisina viimeistään huhtikuun alusta 2003 lukien.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 10 § sekä
lisätään lakiin uusi 7 b, 7 c, 10 b ja 10 c § seuraavasti:

7 b §

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva henkilö

Tämän lain nojalla maksua määrättäessä pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi katsotaan:

1) ympärivuorokautisen laitoshoidon alkamisesta lukien henkilö, jonka laitoshoidon voidaan arvioida kestävän pitempään kuin kolme kuukautta; sekä
 2) muu kuin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö sen jälkeen, kun hänen ympärivuorokautinen laitoshoidonsa on jatkunut kolme kuukautta, jos hänen toimintakykynsä on katsottava heikentyneen siten, että häntä on hoidettava edelleen laitoksessa.

Sen estämättä mitä 1 momentissa säädetään, pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi ei katsota:

1) henkilöä, joka saa lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen (1015/1991) 3 §:n 2 momentin 6 kohdassa tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua kuntoutusta laitoksessa; eikä
 2) lasta tai nuorta, joka on sijoitettu laitoshoidon lastensuojelulain nojalla.

7 c §

Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta peritään maksukyvyn mukaan määräytyvä maksu. Maksu voi olla enintään 80 prosenttia

1...1..9.

hoidossa olevan tässä laissa tarkoitetuista kuukausituloista, jollei tässä laissa toisin säädetä. Maksu voidaan kuitenkin määrätä enintään sen suuruiseksi, että hoitoa saavan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 80 euroa.

Jos pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva on välittömästi ennen laitoshoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suuremmat kuin puolison kuukausitulot, maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta perittävä maksu voi olla enintään 40 prosenttia edellä mainituin perustein yhteenlasketuista kuukausituloista. Laitoshoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulee kuitenkin jäädä vähintään 80 euroa kuukaudessa. Jos molemmat tässä momentissa tarkoitetut puoliset ovat pitkäaikaisessa laitoshoidossa, maksu määräytyy kuitenkin siten kuin 1 momentissa säädetään.

Edellä 1 momentissa säädettyä maksua ei saa periä pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa tai sairaalassa taikka sen toimintayksikössä olevalta alle 18-vuotiaalta siltä osin kuin hoitopäiviä on kalenterivuodessa kertynyt yli seitsemän.

10 §

Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavat tekijät

Maksukykyä arvioitaessa ja maksun suuruutta määrättäessä voidaan, sen

estämättä mitä muussa laissa säädetään, ottaa huomioon henkilön eläminen yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa, alaikäisten lasten eläminen samassa taloudessa, henkilön tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut maksukykyyn vaikuttavat seikat sekä lapsen elatuksesta annetussa laissa tarkoitettu elatusvelvollisuus siten kuin niistä tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkemmin säädetään.

Maksukykyyn mukaan määräytyvän maksun suuruutta määrittäessä otetaan huomioon palvelua käyttäneiden henkilöiden tulot siten kuin tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkemmin säädetään.

10 b §

Pitkäaikaisen laitoshoidon maksun määrittämisen perusteena olevat tulot

Edellä 7 c §:n 1 momentissa tarkoitettuna kuukausituloina otetaan huomioon pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen sekä verosta vapaat tulot siten kuin tässä pykälässä säädetään. Kun maksu määräytyy 7 c §:n 2 momentin mukaisesti yhteenlasketujen kuukausitulojen perusteella, kuukausitulona otetaan lisäksi vastaavasti huomioon sellaisen henkilön tulot, joka on välittömästi ennen laitoshoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan kanssa. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausitulona otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo.

Palkkatulojen lisäksi otetaan huomioon eläkkeet ja niihin rinnastettavat jatkuvat etuudet, elinkorot ja kiinteistön luovutuksen yhteydessä määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki) sekä muut jatkuvat henkilökohtaiset tulot samoin kuin pääomasta ja muusta omaisuudesta saatavat nettotulot kuten korko-, osinko- ja vuokratulot.

Tuloina otetaan huomioon myös viimeksi

toimitetussa verotuksessa vahvistetut maatalouden ja elinkeinotoiminnan pääoma- ja ansiotulo-osuudet sekä verovelvollisen osuus yhtymän tulosta. Mainittuja tuloja voidaan tarkistaa viimeksi toimitetun verotuksen osoittamasta tulosta niillä prosenttimäärillä, jotka verohallitus vuosittain antamassaan päätöksessä ennakon kannon perusteeksi pantavasta tulosta määrää. Siitä poiketen mitä edellä tässä pykälässä säädetään, metsätulo otetaan huomioon 10 a §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Tuloina ei oteta huomioon:

- 1) 10 a §:n 3 momentissa mainittuja tuloja;
- 2) elatusapua tai elatustukea, jota maksetaan pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan tai 7 c §:n 2 momentissa tarkoitettun puolison alaikäiselle lapselle; eikä
- 3) eläkkeisiin ja niihin verrattaviin tuloihin sisältyviä huollettavista aiheutuvia korotuksia.

10 c §

Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrittäessä

Ennen kuin pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävä maksu määrätään, 10 b §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön kuukausituloista vähennetään:

- 1) hänen suoritettavakseen vahvistetut elatusavut;
- 2) hänen tosiasiallisista perhesuhteistaan johtuvat muut vastaavat kustannukset; sekä
- 3) kiinteistön luovutuksen yhteydessä määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana maksettava etuus (syytinki), joka on hänen suoritettavanaan.

Edellä 1 momentin 1 kohdan mukaista vähennystä ei kuitenkaan tehdä, jos elatusavun saajana on aviopuoliso, jonka kanssa elatusavun suorittaja on elänyt yhteistaloudessa välittömästi ennen laitoshoidon alkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien säännösten nojalla määrätyt maksut tulee muuttaa siten, että ne tulevat voimaan tämän lain mukaisina kolmen kuukauden kuluttua lain voimaantulosta.

Helsingissä 12 päivänä huhtikuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 10 § sekä lisätään lakiin uusi 7 b, 7 c, 10 b ja 10 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(Lisätään uusi 7 b ja 7 c §)

10 §

10 §

Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavat tekijät

Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavat tekijät

Maksukykyä arvioitaessa ja maksun suuruutta määrättäessä voidaan, sen estämättä mitä muussa laissa säädetään, ottaa huomioon henkilön eläminen yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa, alaikäisten lasten eläminen samassa taloudessa, henkilön tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut maksukykyyn vaikuttavat seikat sekä lapsen elatuksesta annetussa laissa tarkoitettu elatusvelvollisuus siten kuin niistä asetuksella tarkemmin säädetään.

Maksukykyyn mukaan määräytyvän maksun suuruutta määrättäessä otetaan huomioon palvelua käyttäneiden henkilöiden tulot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Maksukykyä arvioitaessa ja maksun suuruutta määrättäessä voidaan, sen estämättä mitä muussa laissa säädetään, ottaa huomioon henkilön eläminen yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa, alaikäisten lasten eläminen samassa taloudessa, henkilön tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut maksukykyyn vaikuttavat seikat sekä lapsen elatuksesta annetussa laissa tarkoitettu elatusvelvollisuus siten kuin niistä *tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa* tarkemmin säädetään.

Maksukykyyn mukaan määräytyvän maksun suuruutta määrättäessä otetaan huomioon palvelua käyttäneiden henkilöiden tulot siten kuin *tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa* tarkemmin säädetään.

(Lisätään uusi 10 b ja 10 c §)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa

*olevien säännösten nojalla määrätyt maksut
tulee muuttaa siten, että ne tulevat voimaan
tämän lain mukaisina kolmen kuukauden
kuluttua lain voimaantulosta.*
